Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunto

9.4.2024

24-848

Eduskunta
Talousvaliokunta

Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausunto valtioneuvoston selvityksestä U 16/2024 vp koskien komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ulkomaisten sijoitusten seurannasta unionissa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/452 kumoamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa valtioneuvoston selvityksestä eduskunnalle koskien komission ehdotusta asetukseksi ulkomaisten sijoitusten seurannasta unionissa (U 16/2024 vp).

Komissio julkaisi 20.6.2023 taloudellisen turvallisuuden tiedonannon (JOIN (2023) 20 final), jossa se katsoi, että geopoliittisten jännitteiden kiristymisen ja globaalin taloudellisen yhdentymisen lisääntyminen on johtanut siihen, että tietyt taloudelliset virrat ja toimet voivat vaarantaa EU:n turvallisuutta. Komission mukaan EU:n turvallisuus kytkeytyy sen kykyyn parantaa häiriönsietokykyä ja vähentää riskejä, joita aiemmin vaarattomina pidetyt talouden kytkökset ovat aiheuttaneet. Tiedonanto ennakoi 24.1.2024 komission julkaisemaa taloudellisen turvallisuuden pakettia, joka sisälsi ehdotuksen uudeksi asetukseksi ulkomaisten sijoitusten seurannasta unionissa.

Tausta

Voimassa olevalla ulkomaisten sijoitusten seuranta-asetuksella on perustettu puitteet ulkomaisten (kolmannet maat) suorien sijoitusten turvallisuusperusteiselle seurannalle sekä jäsenvaltioiden ja komission väliselle yhteistyö- ja tiedonvaihtomekanismille liittyen ulkomaisiin suoriin sijoituksiin, jotka todennäköisesti vaikuttavat turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen Euroopan unionissa tai sen jäsenvaltioissa**.** Asetus velvoittaa kansallisia ulkomaisten sijoitusten seurantamekanismeja soveltavia jäsenvaltioita antamaan asetuksen soveltamisalaan kuuluvat seurattavat sijoitukset tiedoksi komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Päätösvalta kansallisen seurantamekanismin perustamisesta, seurattavista sijoituksista ja seurannan lopputuloksesta on asetuksen mukaisesti kuitenkin aina jäsenmailla.

Seuranta-asetuksen muuttamista koskevalla ehdotuksella komissio pyrkii vastaamaan nopeasti muuttuvan turvallisuusympäristön vaatimuksiin. Tavoitteena on, että uudistettavalla asetuksella pystytään hallitsemaan riskejä turvallisuudelle ja yleiselle järjestykselle nykyistä kattavammin. Asetusehdotuksella yhdenmukaistettaisiin jäsenvaltioiden seurantamekanismien tietyt olennaiset osat asettamalla jäsenvaltioille sitovat vähimmäisvaatimukset.

Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö seuraa turvallisuuskriittisiin Suomeen rekisteröityihin yrityksiin kohdistuvia ulkomaalaisia yritysostoja ja sijoituksia yhdessä laajan poikkihallinnollisen viranomaisverkoston kanssa. Seuranta perustuu lakiin ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta (172/2012). Yritysostolaki uudistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Jo alkaneessa uudistustyössä huomioidaan myös EU:n seuranta-asetuksen edellyttämät muutokset kansallisten tarpeiden ohella.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Ehdotuksen keskeinen sisältö ja vaikutukset

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden ulkomaisten sijoitusten seurantamekanismit poikkeavat toisistaan, mikä johtaa vaikeasti ennustettavaan toimintaympäristöön sijoittajille ja estää sisämarkkinoiden sujuvaa toimintaa luomalla epätasaisia toimintaedellytyksiä. Lisäksi erot vaikuttavat EU:n mahdollisuuksiin hallita kattavasti ulkomaisten sijoitusten tuottamia riskejä turvallisuudelle ja yleiselle järjestykselle. Ehdotuksen mukaan kaikilla jäsenvaltioilla tulisi olla seurantamekanismi ja seurantamekanismien tulisi olla riittävän kattavia ja yhtenäisiä soveltamisalaltaan.

Asetusehdotuksella yhdenmukaistettaisiin jäsenvaltioiden seurantamekanismien tietyt olennaiset osat asettamalla jäsenvaltioille sitovat vähimmäisvaatimukset, joita ovat mm. velvoite perustaa kansallinen mekanismi, toteuttaa kaksivaiheista seurantaa, kohdistaa seuranta määritellyille sektoreille (mm. EU:n kriittisten teknologioiden lista), velvoite huomioida muiden jäsenvaltioiden kommentit ja komission lausunnot nykyistä paremmin ja turvallisuusvaikutusten tarkempi määrittely.

Asetuksen soveltamisalaan lisättäisiin myös unionin sisäiset sijoitukset, joissa sijoittaja on ulkomaisessa määräysvallassa sekä oma-aloitteinen menettely, jonka puitteissa jäsenvaltiot tai komissio voisivat huomioida ilmoittamatta jätetyt sijoitukset muissa jäsenvaltioissa myös niiden toteuttamisen jälkeen.

Asetuksen oikeusperusta on ehdotuksessa laajennettu yhteistä kauppapolitiikkaan koskevan SEUT 207 artiklan lisäksi SEUT 114 artiklaan, jonka perusteella voidaan harmonisoida jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä sisämarkkinoiden toteuttamiseksi. Kansallisten seurantamekanismien hajanaisuus voi muodostaa esteitä sijoittautumisvapaudelle, mutta asetusehdotuksen vaikutukset sisämarkkinoiden toiminnan tehostamiseen eivät tältä osin ole täysin yksiselitteisiä. Kansallinen turvallisuus on jäsenvaltioiden toimivallassa. Ehdotuksen oikeusperustan soveltuvuutta on syytä arvioida tarkemmin neuvottelujen aikana.

Ehdotuksessa ei muutettaisi vallitsevaa käytäntöä, jossa jäsenvaltiot antavat tiedoksi kansallisesti seurattavat sijoitukset komissiolle sekä muille jäsenvaltioille ja tekevät itse lopullisen päätöksen otettuaan huomioon komission mahdollisen lausunnon tai mahdolliset muiden jäsenvaltioiden huomiot. Ehdotus kuitenkin muuttaisi selvästi sitä viitekehystä, jonka puitteissa jäsenmaiden on toteutettava kansallista seurantaa. Vaikutuksia olisi erityisesti seurannan laajuuteen ja kohdistamiseen.

Ehdotus määrittelisi jäsenvaltioiden kansallisten seurantamekanismien soveltamisalan minimitason. Jäsenvaltiot eivät voisi olla seuraamatta asetuksen liitteissä määritellyille sektoreille kohdistuvia sijoituksia. Liitteiden mukaiset sektorit tuottaisivat alustavan arvion mukaan melko laajan soveltamisalan, mikä Suomen kohdalla johtaisi hyvin todennäköisesti seurattavien sijoitusten määrän kasvuun, millä olisi taloudellisia ja hallinnollisia vaikutuksia seurannasta vastaavien viranomaisten toimintaan. Lisäksi seurannan laajentumisella olisi taloudellisia ja hallinnollisia vaikutuksia ulkomaisten sijoitusten osapuoliin seurannan kohteena olevien yritysten ja sijoitusten joukon kasvaessa. Ehdotuksen käsittelyn yhteydessä on arvioitava myös sektorikatteen soveltuvuutta tuottamaan ehdotuksen mukaista lisäarvoa.

Ehdotuksen myötä asetuksen mukainen yhteistyö- ja tiedonvaihtomekanismi kohdentuisi todennäköisesti nykyistä tarkemmin turvallisuutta ja yleistä järjestystä todennäköisesti vaarantaviin sijoituksiin, joihin liittyy jäsenvaltioiden rajat ylittäviä vaikutuksia sisämarkkinoilla. Tämä auttaisi välttämään tiedonvaihtomekanismin ylikuormittamista epäolennaisilla tapauksilla.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää perusteltuna, että EU:lla on keinoja tarvittaessa puuttua taloudellisen turvallisuuden sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden riskeihin, joita ulkomaiset sijoitukset EU:ssa voivat aiheuttaa. Samalla on huolehdittava, ettei kehitys johda sisään päin kääntymiseen, markkinoiden sulkemiseen ja kauppajännitteiden vahvistumiseen globaalilla tasolla. Ulkomaisten sijoitusten seurantaa voidaan käyttää yhtenä työkaluna hallitsemaan taloudellisen turvallisuuden riskejä. Seuranta-asetuksen kehittäminen riskienhallintatyökaluna on tästä näkökulmasta kannatettavaa toimivaltakysymykset ja seurannan katteen tarkoituksenmukaisuus huomioiden. Kansallisen turvallisuuden tulee kuulua jatkossakin jäsenvaltioiden kansalliseen toimivaltaan.

Erityisasiantuntija Lasse Puroma

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi